

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

УКРАЇНСЬКА ЕТНОКУЛЬТУРА СІМ'Ї ТА ПОБУТУ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА
СОЦІОГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН ІМЕНІ
О.М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО

КАФЕДРА
ІСТОРІЇ УКРАЇНИ, АРХЕОЛОГІЇ ТА
КРАЄЗНАВСТВА

Освітній ступінь
Галузь знань
Спеціальність
Освітньо-професійна програма
Кількість кредитів
Рік підготовки, семестр
Компонент освітньо-професійної програми
Дні занять
Мова викладання
Консультації

бакалавр
03 Гуманітарні науки
032 Історія та археологія
Історія та археологія
4
І рік, I семестр
дисципліна за вибором
згідно з розкладом
українська
щопонеділка 13.00–14.20 (113 кабінет, з
можливістю дистанційної роботи на платформах
ZOOM та Google-class).
кандидат педагогічних наук, доцент
Юда Лариса Анатоліївна
E-mail: lorachernigiv@ukr.net
Facebook Messenger: Лариса Юда

Викладач

Контакти

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Коротка анотація до дисципліни. «Українська етнокультура сім'ї та побуту» є дисципліною за вибором. Опанування даною дисципліною передбачає створення цілісного уявлення про Україну і українську спільноту, створює умови для пізнання самотності українського народу, сприяє формуванню національної свідомості здобувачів освіти, та збереженню української ідентичності.

Конспективний виклад теоретичних основ сучасного українознавства розкривається через призму звичаєвого права українців, що суттєво допомагає здобувачам освіти виробити цілісне уявлення про правову культуру українського народу. Майбутній фахівець, який володіє українознавчими знаннями, навичками й уміннями, почуватиме себе впевнено у різних ситуаціях ділового, соціального та професійного спілкування.

Програма навчальної дисципліни складається з двох змістових модулів:

Змістовий модуль 1. Загальнонаукові і методологічні основи звичаєвого права

Змістовий модуль 2. Сімейно-побутова та календарна обрядовість українського народу

Метою навчальної дисципліни «Українська етнокультура сім'ї та побуту» є сформувати уявлення здобувачів освіти про традиційно-побутову культуру українців і на цій основі розкрити загальні закономірності і характерні особливості виникнення і функціонування звичаєвого права українців.

Основними завданнями навчальної дисципліни є:

- вивчення предмета, завдань, категорій курсу «Українська етнокультура сім'ї та побуту»;
- виокремлення і аналіз компонентів традиційно-побутової культури українців;
- формування уявлення здобувачів освіти про роль традицій і звичаїв в житті народу;
- виявлення основних тенденцій, характерних рис, особливостей і закономірностей розвитку народних правових звичаїв як джерел права в Україні;
- створення уявлення про умови формування соціально-рольового статусу чоловіка і жінки в українській родині;
- дослідження основних умов формування сучасної егалітарної сім'ї на основі традиційно-побутової культури та звичаєвого права українців.

ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ І РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Шифр згідно ОПШ	Компетентності
ЗК 1	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК 2	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
ЗК 4	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК 6	Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК 8	Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
ЗК 10	Здатність працювати в команді.
СК 4	Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.
СК 5	Здатність відшукувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).
СК 6	Здатність використовувати релевантні методи опрацювання історичних та археологічних джерел, зокрема інструментарій спеціальних історичних дисциплін, а також сучасні інформаційні технології для обробки історичних даних.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	Разом	у тому числі					Разом	у тому числі				
		л	пр	лаб.	інд.	срс		л	пр	лаб.	інд.	срс
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Загальнонаукові і методологічні основи звичаєвого права												
Тема 1. Предметна сфера курсу «Українська етнокультура сім'ї та побуту»	14	2	2			10	16	2				14
Тема 2. Основні аспекти формування традицій сімейно-побутової культури українців	14	2	2			10	14					14
Тема 3. Міста та міська обрядовість. Сільська громада та громадський побут	14	2	2			10	18		2			16
Тема 4. Звичаєве право українців	14	2	2			10	18	2				16
Разом за змістовим модулем 1	56	8	8			40	10	4	2			60
Змістовий модуль 2. Сімейно-побутова та календарна обрядовість українського народу												
Тема 5. Сім'я (родина), родинна (сімейна) обрядовість українців	23	4	4			15	18	2				16
Тема 6. Календарна обрядовість українського народу	27	6	6			15	18	2				16
Тема 7. Звичаєві норми етикету в традиційній культурі українців	14	2	2			10	18		2			16
Разом за змістовим модулем 2	64	12	12			40	54	4	2			48
Усього годин	120	20	20			80	120	8	4			108

Тематика практичних занять

Модуль I

Тема 1. Основи теорії звичаєвого права українців (2 год.)

План:

1. Проблема поняття «Українське звичаєве право».
2. Форми українського звичаєвого права.
3. Поняття суб'єкта звичаєвого права українців.

4. Місце правового звичаю серед форм (джерел) права українців.

Тема 2. Звичаєвість у сімейно-побутовій культурі українців (2 год.)

План:

1. Сім'я як природна основа суспільства та осередок формування ціннісних орієнтацій і соціального досвіду.
2. Форми родинного спілкування у виробничій сфері та у сфері дозвілля.
3. Інтеграція родинних традицій, свят і обрядів у форми культурогенної життєдіяльності сучасної сім'ї.

Модуль II

Тема 3. Громадський побут як галузь народної культури (2 год.)

План:

1. Традиції громадські структури українців, норми соціальної регуляції та норми публічного життя.
2. Традиції звичаєвого права в суспільному житті та сімейному побуті українців.
3. Свята громадських об'єднань.

Тема 4. Роль звичаїв у становленні українського трудового та кримінально-процесуального права (2 год.)

План:

1. Звичаї як джерело формування українського трудового права.
2. Національна специфіка трудових правовідносин українців за звичаєвим правом.
3. Обрядодії при укладанні договору особистого найму.
4. Поняття злочину та спокути за українським звичаєвим правом.
5. Корпоративність кримінального козацького права.

Тема 5. Еволюція сімейно-шлюбних відносин в Україні (4 год.)

План:

1. Основні етапи формування сімейно-шлюбної обрядовості українців.
2. Форми шлюбу, шлюбний вік.
3. Традиції дошлюбного спілкування українців.
4. Основні етапи і символіка весільного обряду українців.

Тема 6. Соціально-побутова природа календарної обрядовості українців (6 год.)

План:

1. Обряди зимового циклу.
2. Свята і обряди весняного циклу.
3. Літній цикл календарної обрядовості українців.
4. Осінні свята і обряди українців.

Тема 7. Основні форми звичаєвих норм етикету у традиційній культурі українців «Мовленнєвий етикет українців» – виховний захід. (2 год.)

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Борисенко В.К. Етнокультурні зв'язки українців та поляків Східного Поділля (кінець XIX – початок XX сторіччя). Київ : ІМФЕ ім. М.Т.Рильського НАН України, 2014. – 206 с .
2. Борисенко В. К. Сімейна обрядовість українців XX – початку XXI століття. Київ, 2016. 256 с.
3. Боряк О.О. Україна: етнокультурна мозаїка. Київ: Либідь, 2006. 328 с.
4. Гримич М.В. Звичаєве цивільне право українців XIX – початку XX століття. Київ: Арістей, 2006. 560 с.

5. Етнокультура в контексті глобалізаційних викликів. Київ: ІМФЕ ім. М.Т.Рильського НАН України, 2014. 226 с.
6. Лозко Г. Українське народознавство. Видання п'яте, доповнене та перероблене. Тернопіль: Мандрівець, 2014. 304 с.
7. Культура і побут населення України / В.І.Наулко, Л.Ф.артюх, В.Ф.Горленко. Київ: Либідь, 1993. 288 с.
8. Мазуркевич О.П., Дячук В.П. Звичаєві норми етикету в традиційній культурі українців: навчальний посібник. Київ: Вид-во Ліра-К, 2017. 218 с.
9. Стішова Н.С. Українські календарні свята осіннього циклу: монографія. Київ: ІМФЕ, 2017. 240 с.
10. Ткач М. Українська звичаєва культура: монографія / М.М.Ткач. Київ: Вид-во Ліра-К, 2018. 592 с.
11. Українська етнологія: навч. посіб. / за ред. В.Борисенко. Київ, 2007. 400 с.

Додаткова література

12. Борисенко В. Традиції і життєдіяльність етносу: на матеріалах святково-обрядової культури українців: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Унісерв, 2000. 191 с.
13. Бугай Н.І. Український етикет. Київ: Видавництво „Бібліотека українця”, 2002. 438 с.
14. Гай-Нижник П.П. Українознавство: концептуальні та теоретико-методологічні основи розвитку. Київ, 2015. 504 с.
15. Дяківнич Р. Сучасний стан дослідження традицій дошлюбного спілкування української молоді. *Вісник Львівського університету. Серія історична*. 2015. Випуск 51. С. 176–193.
16. Кушинська Л.А. Звичаєве право та його еволюція у східнослов'янському суспільстві (VI – IX ст.): Монографія. Київ: Вид. НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. 142 с.
17. Толкачова Н.Є. Звичаєве право: навчальний посібник. Київ: Вид.-поліграф. Центр «Київський університет», 2006. 367 с.
18. Україна й українство в етнокультурних процесах: збірник наукових праць. Київ: НДІУ, 2017. 156 с.
19. Українська минувшина: Ілюстрований етнографічний довідник / А. П. Пономарьов, Л. Ф. Артюх, Т. В. Косміна. Київ; Либідь, 1993. 256 с.
20. Українська культура XX – XXI ст. : соціоантропологічний аспект: зб. наук. праць / наук. ред. М. Гримич. Київ : Дуліби, 2015. 236 с

Інформаційні ресурси

21. <http://www.etnolog.org.ua>. Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського
22. <http://nte.etnolog.org.ua/>. Народна творчість та етнологія : журн. Ін-ту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського
23. http://journal.ndiuvi.org.ua/?page_id=2&lang=uk Українознавство: науковий часопис

ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями провідних засад освітнього менеджменту, економіки, права тощо;
- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активізації власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;
- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;

- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;
- виконувати завдання самостійної роботи, розробляти презентації, брати участь у творчих проектах та культурно-освітніх заходах.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж **двох тижнів** після завершення дії поважної причини і при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальних графік відвідування тощо).

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 (<https://drive.google.com/file/d/1YOj2QK3xW-03evO8Tkg1o3ZKUAbBL-VH/view>)). У процесі навчання та при підготовці проектної заявки забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

Розподіл балів

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на лекційному занятті	10	10	до 10
Робота на практичному занятті	10	4	до 40
Самостійна робота: Створення мультимедійних і відеопрезентацій, участь у реконструкції календарних –обрядових свят та сімейно-побутових обрядів, проведення етнографічного дослідження, проведення виховних заходів. (вид роботи залежить від особливості теми заняття)	7	7-8	до 50
Усього:			до 100